

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΤΑΒΕΡΝΑΡΑΚΗΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«ΧΩΡΙΣ ΒΑΣΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΑΝΟΧΥΡΩΤΕΣ ΠΟΛΕΙΣ»

ΣΤΗΝ ΙΩΑΝΝΑ ΣΟΥΦΛΕΡΗ
soufleri@tovima.gr

Με αφορμή την πρόσφατη **εκλογή** του στη θέση του **αντιπροέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ερευνας**, ο πρόεδρος του ΙΤΕ μιλάει για την αξία της έρευνας αιχμής

Για τους τακτικούς αναγνώστες του ΒΗΜΑ-Science ο πρόεδρος του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Ερευνας (ΙΤΕ) και καθηγητής της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης **Νεκτάριος Ταβερναράκης** δεν χρειάζεται εισαγωγή.

Για παραπάνω από 15 χρόνια η πρωτοποριακή ερευνητική δουλειά του, η οποία εστιάζει στη διερεύνηση των μηχανισμών της γήρανσης, μας έδωσε πολλές ευκαιρίες να αναφερθούμε στα επιτεύγματά του.

Η σημερινή συνέντευξή μας όμως δεν γίνεται με αφορμή ένα ακόμη επιστημονικό επίτευγμα του ίδιου και της ερευνητικής ομάδας του. Την περασμένη Δευτέρα ο Έλληνας επιστήμονας εξελέγη ομόφωνα αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ερευνας (European Research Council – ERC).

Αυτή η θέση ανέρχεται εθνικά ουσιαστικά μια ιδιαίτερα μεγάλη τιμή. Ήδη από το 2016, ανεξάρτητα εξεμελής Επιτροπή Διακρίσεων Επιστημών η οποία ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε επιλέξει τον κ. Ταβερναράκη ως ένα από τα 22 μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου του ERC. Στη θέση του αντιπροέδρου ανήλθε μετά από μυστική ψηφοφορία στην οποία συμμετείχαν τα μέλη του Συμβουλίου. Την αναγνώριση των ομοίων του λοιπόν απολαμβάνει ο καθηγητής Ταβερναράκης, ο οποίος μας μιλάει για το ERC αλλά και τους στόχους του για την έρευνα, εντός και εκτός συνόρων.

Ποια είναι η διοικητική διάρθρωση του ERC;

«Το Επιστημονικό Συμβούλιο του ERC αποτελείται από 22 επιστήμονες, ένας εκ των οποίων είναι ο πρόεδρος. Η προεδρεία του ERC απαιτεί πλήρη απασχόληση, η οποία προϋποθέτει και μόνιμη εγκατάσταση στις Βρυξέλλες. Τα υπόλοιπα μέλη προέρχονται από τις τρεις επιστημονικές περιοχές: των Βιοϊατρικών Επιστημών, των Φυσικών Επιστημών και Μηχανικής και των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. Για καθένα από αυτές τις περιοχές εκλέγεται ένας αντιπρόεδρος. Οι τρεις αντιπρόεδροι και ο πρόεδρος απαρτίζουν το Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο συνεδριάζει τακτικά και εισηγείται θέματα προς συζήτηση και ψήφιση στην ολομέλεια του Επιστημονικού Συμβουλίου».

Υπάρχουν όμως και κάποιες διαρκείς επιτροπές;

«Πράγματι, μέλη του Συμβουλίου μετέχουν και στις τρεις διαρκείς επιτροπές του ERC: η πρώτη ασχολείται με τη συγκρότηση των επιτροπών οι οποίες αξιολογούν τις ερευνητικές προτάσεις που υποβάλλονται για χρηματοδότηση, η δεύτερη ασχολείται με ζητήματα δειοντολογίας και σύγκρουσης συμφερόντων, και η τρίτη παρακολουθεί και αξιολογεί τη λειτουργία του ERC ώστε να εξασφαλίζεται ότι το έργο μας θα είναι το βέλτιστο επιστημονικό και κοινωνικό αντίκτυπο».

«Με την ανάληψη των καθηκόντων μου, θα συντονίζω τις δράσεις του ERC στον τομέα των Βιοϊατρικών Επιστημών. Για παράδειγμα, η χάραξη της πολιτικής του ERC στον τομέα, η σύνθεση και η δομή των επιστημονικών περιοχών του τομέα, καθώς και η επιλογή των αξιολογητών για τις προτάσεις που υποβάλλονται, εμπίπτουν στις δράσεις αυτές. Επιπλέον, παράλληλα με το έργο μου ως αντιπρόεδρου, θα συντονίζω και τη διαρκή επιτροπή που ασχολείται με την αξιολόγηση των επιδόσεων και του έργου του ERC».

Ποια ήταν μέχρι τώρα τα καθήκοντά σας και πώς διευρύνονται μετά την εκλογή σας στη θέση του αντιπροέδρου;

«Με την ανάληψη των καθηκόντων μου, θα συντονίζω τις δράσεις του ERC στον τομέα των Βιοϊατρικών Επιστημών. Για παράδειγμα, η χάραξη της πολιτικής του ERC στον τομέα, η σύνθεση και η δομή των επιστημονικών περιοχών του τομέα, καθώς και η επιλογή των αξιολογητών για τις προτάσεις που υποβάλλονται, εμπίπτουν στις δράσεις αυτές. Επιπλέον, παράλληλα με το έργο μου ως αντιπρόεδρου, θα συντονίζω και τη διαρκή επιτροπή που ασχολείται με την αξιολόγηση των επιδόσεων και του έργου του ERC».

Η θητεία ενός μέλους του ERC είναι τετραετής, με δυνατότητα ανανέωσης για ακόμη μία φορά. Σημαίνει αυτό ότι η ερευνητική ομάδα σας δεν θα μπορεί να λάβει χρηματοδότηση από το ERC για αυτό το διάστημα;

«Ακριβώς! Και μάλιστα, όχι μόνο για αυτό το διάστημα, αλλά και για τουλάχιστον έναν ακόμη χρόνο μετά την ολοκλήρωση της θητείας μου. Ισως να είναι άδικο για ένα ενεργό μέλος της ερευνητικής κοινότητας και τους συνεργάτες του, αλλά θα ήταν αντιδεδοντολογικό και θα αποτελούσε σύγκρουση συμφερόντων το να απαιτεί κάποιος χρηματοδότηση από οργανισμό στον οποίο έχει θέση ευθύνης».

Υπάρχει κάτι στο ERC που θα θέλατε να αλλάξετε κατά τη διάρκεια της θητείας σας;

«Θα ήθελα η σημαντικότερη επίδραση του ERC στο ευρωπαϊκό επιστημονικό γίγνεσθαι αλλά και η μεγάλη κοινωνική συνεισφορά του να γίνονται πιο εμφανή και παράλληλα να γίνει ευρέως αντιληπτό ότι το ERC είναι προσιτό σε όλους τους επιστήμονες που επιδιώκουν την αριστεία. Ήδη αυτή η στρατηγική έχει αποδώσει καρπούς. Το ERC καθιερώθηκε πλέον ως ένας από τους καλύτερους οργανισμούς χρηματοδότησης έρευνας, όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά σε όλον τον κόσμο. Αποτελεί δε μοντέλο για

«Θα ήθελα πραγματικά να δω να κατατίθενται περισσότερες ερευνητικές προτάσεις στο ERC από την Ελλάδα» λέει ο Νεκτάριος Ταβερναράκης

εθνικούς οργανισμούς χρηματοδότησης, μεταξύ αυτών και του δικού μας ΕΛΙΔΕΚ. Θα ήθελα πραγματικά να δω να κατατίθενται περισσότερες ερευνητικές προτάσεις στο ERC από την Ελλάδα. Η έρευνα είναι ίσως η πιο παγκοσμιοποιημένη ανθρώπινη δραστηριότητα, δεν περιορίζεται από εθνικά σύνορα. Σε αυτή τη διεθνή αρένα πρέπει να προσπαθούμε να πετύχουμε».

Μας διδάξε κάτι η πανδημία αναφορικά με την έρευνα;

«Αν υπάρχει κάτι που κατέκτησε απολύτως εμφανές η πανδημία της νόσου COVID-19 είναι η ανάγκη να είμαστε προετοιμασμένοι. Είπα δεν θα αναγκάζομαστε να δρούμε πυροσβεστικά, να τρέχουμε δηλαδή πίσω από τις εξελίξεις».

Πάρτε για παράδειγμα το εμβόλιο RNA, το οποίο βρέθηκε πρόσφατα να είναι 90% αποτελεσματικό. Η τεχνολογία πάνω στην οποία βασίστηκε είναι αποτέλεσμα 20ετίας και πλέον έρευνας. Δεν υπήρχε περίπτωση να αναπτυχθεί εμβόλιο σε λίγους μήνες αν δεν είχε προϋπάρξει η τεχνολογία αυτή. Το πρωτόγνωρο φαινόμενο της παραγωγής εμβολίου μέσα σε λίγους μήνες το χρωστούμε στη μακροχρόνια επένδυση στη βασική έρευνα που είχε προηγηθεί.

Ομοίως, και η τεχνολογία CRISPR-Cas, η οποία τιμήθηκε με το ερευνητικό βραβείο Νομπελ Χημείας. Όταν πρωτοπαρουσιάστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '80 οι παλινδρομικές αλληλουχίες DNA που τη χαρακτηρίζουν θεωρήθηκαν μια παραξενιά. Κανείς δεν

ήξερε τον ρόλο τους, τον οποίο κατέδειξε στη συνέχεια η επιστημονική περιέργεια. Και βεβαίως, κανείς δεν υποπέφαινε τη σημερινή δυναμική της επαναστατικής αυτής τεχνολογίας.

Το ERC επάγει στην ενίσχυση της έρευνας αιχμής, ακριβώς επειδή εκτιμά ότι χωρίς αυτή οι σύγχρονες ανθρώπινες κοινωνίες είναι ουσιαστικά ανοχύρωτες πόλεις. Τα πρόσφατα γεγονότα καθιστούν σαφές ότι δεν μπορούμε και δεν πρέπει να είμαστε "δοίλοι" μπροστά σε μια φυσική καταστροφή ή ένα νέο παθογόνο».

Πώς θα περιγράφατε την κατάσταση με την έρευνα στην Ελλάδα;

«Διαχρονικά, η Ελλάδα δεν έδινε προτεραιότητα στην έρευνα. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να γίνει εδώ έρευνα με αξιώσεις, όπως αποδεικνύουν πολλοί επιστήμονες που διεξάγουν διεθνώς ανταγωνιστική έρευνα στη χώρα. Ειδικά μάλιστα όταν αυτό γίνεται κάτω από πολύ αντίξοες συνθήκες, συγκριτικά με συναδέλφους που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό. Η αλήθεια όμως είναι ότι θα μπορούσαμε να τα πάρουμε πολύ καλύτερα. Τα τελευταία χρόνια διαπιστώσαμε στροφή της πολιτείας στο θέμα της ενίσχυσης της έρευνας και της μείωσης της γραφειοκρατίας. Ελπίζω η στάση αυτή να έχει συνέχεια, ώστε σε βάθος χρόνου να διαμορφωθεί ένα περιβάλλον φιλικότερο για την έρευνα στην Ελλάδα».

Ποια συμβουλή θα δίνατε στη νεότερη γενιά επιστημόνων;

«Θα τους έλεγα να έχουν τόλμη και να θέτουν υψηλούς στόχους. Ειδικά για όσους επιλέξουν να μείνουν στην Ελλάδα, να έχουν υπομονή και επίμονη, να μην απογοητώνονται από τις μεγάλες προκλήσεις. Είναι εύκολο να μιλάμε επικριτικά ή μορολατρικά για τα στραβά που διαπιστώνουμε, είναι πιο δύσκολο να προσπαθούμε μεθοδικά και χωρίς πολλά λόγια να κάνουμε κάτι ουσιαστικό για αυτά. Στο τέλος της ημέρας, η έρευνα που γίνεται στην Ελλάδα αξιολογείται, όπως η έρευνα που γίνεται οπουδήποτε αλλού στον κόσμο, από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Ο σίβος λοιπόν είναι εκεί έξω και, όπως τραγούδησε ο Φρανκ Σινάτρα, "If you can make it here, you can make it anywhere"!»

Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνουμε στροφή της πολιτείας στο θέμα της ενίσχυσης της έρευνας και της μείωσης της γραφειοκρατίας. Ελπίζω η στάση αυτή να έχει συνέχεια